

II.

Hatvan esztendő.

A „Keresztény Magvető“ a jelen füzettel pályafutásának a hatvanadik évébe lépik. Jól esik ez újabbi határkőnél egy pillanatra megállani s visszatekinteni arra a hosszú útra, amely sokszor göröngyös és fáradságos, de mindig kedves és gyönyörűséges volt, mint általában a Jézus igája szokott lenni. Jól esik visszatekinteni, a kútforráshoz, ahonnan bizonytalan útjára elindult az a kis csermely, amely azóta biztos és határozott medret ásott magának. Jól esik néznünk a kicsiny mustármagnak reménykedő elültetését, amely azóta nem csupán szárba szökken, hanem dús lombokat hajtott s áldott gyümölcsöket is termett.

A magyar nemzet élete történetében olyan szomorú emlékeket hagyott osztrák abszolútizmus hosszú éjszakája után földerült tavaszi napnak első csókjára jelent meg a Keresztény Magvető egyházi életünk láthatárán. Megjelenése egyszerű és szerény volt, amint illik általában ahhoz, aki az evangéliumi igazságok elhintésére vállalkozik. Egy lelkes, kicsiny társaságnak, a mai Unitárius Irodalmi Társaság első zsengejének, a teremtő szava hozza létre s jelöli meg azokat a szűk kereteket, amelyek között a parlagon heverő unitárius ugarat felszaggatni és abba új termő magvakat hinteni lesz hivatása. Célját az 1861-ben kiadott I. kötet Előszavában így jelölik meg: „A közszellemet ébreszteni és ápolni, munkásságra buzdítani az ifjú nemzedéket, szóval: amennyiben lehet, oly élénk, friss élet-tevékenységet idézni elő egyházunkban is, mint ez a jelen felszabadulás nagy napjaiban minden más téren oly vidor lendületet kezdett venni“. És, amint mondják az említett Előszó-ban, ez mintegy isteni újmutatás arra, hogy amit eddig inkább csak a ránk bizott sz kebb körben *élő szó* és példaadás által tevénk: a keresztény eszmék, általában az erkölcsileg Szép, Jó és Igaz magvainak vetését s fejlesztését az állandóbb *írás* által szélesebb körben is eszközteni s magánerőink egyesítése által egyik a mást s egész egyházközségünket építeni s erősíteni igyekeznénk. Mert — folytatják tovább — éreztük, hogy egyházunkban úgyis, mint egyikében a *magyar* egyházaknak, szükséges sőt halaszthatatlan

ideje, valamint irodalmi úton nemcsak különleg, hanem szellemi erőtként *tervszerű összpontosítása* által tenni s hogy itt nem egyesek önérdékének, hiúságának kielégítése, hanem a mi közös érdekünk, becsületünk forog fenn, arról van a kérdés; a legjobb erők s buzgó jóakarát egyesítése által bizonyosságát adni annak, hogy hitfelekezettünknel életrealitás, némi tudományi és erkölcsi súly s tevékeny közszellem van.

Ebben a szépen megírt Előszóban, amely a *Kriza* költői lelkületére vall s amelynek minden szava, a mai viszonyokra is talál, megvan jelölve a keret is, amelyet a Magvetőnek művelési területül szántak. Első sorban „*a gyakorlati lelkészet körébe tartozó munkálatok*“ közlését tekintették feladatuknak. Nemcsak eredeti, hanem fordított dolgozatok közreadását is programmba vették, hogy így különösen az angol unitárius irodalomnak hittani termékei is közkinccsé váljanak. A K. M. eme főtartalma mellett a „Függelék“ rovatban „egy eszodokat, nevezetesebb mozzanatok, az unitárius egyház jelen és múlt életéből a honi és külföldi jelesebb unitárius férfiak életiratát“ kívánták közölni. De nem feledkeztek meg a könyvismertetésekről, oklevelek közléséről, alkotmányunk és nevelési eszközeink ismertetéséről sem.

Ilyen előkészület és célkitűzés után jelent meg az első Keresztény Magvető Kriza János és Nagy Lajos szerkesztésében és kiadásában 1861-ben egy kötetben. Tartalma részint eredeti, részint fordított gyakorlati papi dolgozatok. Tarcsafalvi Sylvester György egy egyházi beszédén kívül írtak bele eredeti beszédeket és könyörgéseket: *Albert János, Nagy Lajos, Ferencz Józsi, Gyöngyösi István, Péterfi Sándor, Kis Mihály, Kriza János, Kelemen István és Pap Mózsi*. Fordításokat közöltek: *Buzogány Árontól*. A „Függelék“-ben pedig közölve van *Jakab Elektől* „Szentábrahámi Mihály“ (életrajz), *Ferencz Józsitól* angolból fordítva „Tagart Edvard“, *Kovácsi Antaltól*: „Iskoláinkról“, *Brassai Sámuel*től: „Rövid elmélkedés az iskolaügy felett.“ Végül: *Különfélék*.

Az a kis forrás, amely 1861-ben egyházi életünk mezején megindult, különféle akadályokkal küzködve, amelyek néha-néha rövidebb időre föl is tartóztatták pályafutásában, végre mégis legyőzte azokat, amint ezt szeretett főpásztorunk, az U. I. T. elnöke, aki egyedül van közöttünk az alapítók közül, aki mindig élénk érdeklődéssel kísérte és kíséri a folyóirat sorsát, üdvözlő iratában kifejtette. Így lett a K. M. a lezajlott 60 esztendő alatt egyike a legtekintélyesebb egyházi folyóiratoknak, amelyet egyházunkon kívül

is nagyrabecsülnek mindazok, akik az önzetlen keresztényi magvetését s a kereszténységnek szabad irányban való fejlesztését és mélyítést értékelni tudják. A mi egyházunknak s a benne folyó szellemi munkának pedig tisztán mutató tüköre. Egy darab történelem, amelynek egyes lapjain egyházunk szíve dobogását lehet hallani. Egy kedves találkozóhely, amelyben szellemi munkásaink egymást irányítva és támogatva, építik Istenországot.

Ha valaha a multban szükség volt itt Erdélyben erre a tisztán keresztény és magyar folyóíratra, ma erre sokszorosan szükség van. Ma csakugyan elmondhatjuk azt, amit még az alapítók is hangoztattak, „hogy itt nem egyesek önérdékének, hiúságának kielégítése, hanem a mi közös érdekünk, becsületünk forog fenn.“ Kevesen vagyunk s mint egy sziget a nagy tengerben, úgy állunk magunkban. Teljesen a magunk erőinek a kifejtésére vagyunk utalva. A gondviselés úgy akarja, hogy mi többet tegyünk, többet dolgozzunk és áldozzunk, mint mások. S nekünk vállalnuk kell ezt az isteni küldetést a szent cél érdekében, ha nem akarunk „haszontalan szolgák“ lenni.

Éppen ezért a nevezetes évforduló alkalmából hálánk és kegyeletünk tiszta érzelmei szállanak azok felé a megdicsőült lelkek felé, akik szent lelkesedéssel és sok áldozattal folyóiratunkat megteremtették s különösen tiszteletünk és szeretetünk legjobb kívánságaival halmozzuk el ősz főpásztorunkat, aki kezdettől a mai napig tanúja és részese volt a súlyos küzdelmeknek és megpróbáltatásoknak úgy, mint a sikereknek és fejlődésnek. Hálánk és elismerésünk adóját rójjuk le a szerkesztők és kiadók díszes gárdájának, akik önzetlen munkásságukkal és önfeláldozásukkal is lehetővé tették azt, hogy a vállalat éljen és virágozzék. Hálánk és elismerésünk legyen az olvasóknak, előfizetőknek és pártolóknak, akik megértve a folyóirat nemes célját és szent hivatását, azt gyámolították, érdeklődésükkel az írókat buzdították s ez által a közkinccs megtartását elősegítették. Végül szeretetünket és nagyrabecsülésünket fejezzük ki munkatársainknak, akik időnkint lelkük egy-egy darabját teszik le a közügyek oltárára anélkül, hogy ezért ellenszolgáltatásul bármit is várnának vagy kérnének; mert ma igazán elmondhatjuk, hogy a „Keresztény Magvető“-t az önzetlen lelkesedés s a vallásnak és egyháznak a szeretete tartja fenn. Mi magunk részéről ígérjük, hogy erőnk és tehetségünk mértéke szerint mindent megteszünk, hogy folyóiratunknak az elődök által megteremtett jó hírnevét megőrizzük s azt lehetőleg gazdagítsuk. Éppen ezért újból kísérletet

teszünk arra, hogy az eddigi negyedév helyett minden két hónapban megjelentessük. Isten áldása, az írók és olvasók támogatása adjon erőt és sikert jó szándékainknak.

A Szerkesztő Bizottság.

III.

A mértföldjelzőnél.

A „Keresztény Magvető” születésének 60 éves évfordulóját ünnepli. Ünnepel feltűnés nélkül, nesztelenül, házilag, további munkával. Következetes nevéhez, a nevéül választott „magvető”-höz. Miként a jó gazda — a magvető — nem kérve és nem várva másoknak ösztönzését, segítségét, vagy elismerését, önmaga elhinti a csirázásra előkészített vetőmagot az előre elkészített termő talajba, azonképen a „Keresztény Magvető” is 60 éven át lankadatlan szorgalommal gyűjtögette a termelő magvakat és szívós következetességgel hintegette olvasóinak, az unitarizmusnak talajába. S miként a szántó-vető magvető munkájának tanuja csak a kis pacsirta elismerő éneke és saját jólvégzett munkájának nyugodt öntudata, azonképpen a „Keresztény Magvető” magvető munkáját is csak az a néhány munkás kísérte fokozott figyelemmel s a pacsirta módjára lelkesítő bátorító énekkel, kik a talaj előkészítésében vagy a maghintésben munkatársai voltak.

Egyben azonban mindkét magvető hitt, abban, hogy a lelkiismeretes munkát előbb-utóbb sikernek kell követnie; és egyért mindkettő esedezett, folyamodott és pedig: a jó Istennek eredményt biztosító segedelméért.

Nem e rövid megemlékezés hivatása mérlegelni, hogy a „Keresztény Magvető” által hintett magból mennyi hullott kopár sziklára, mennyi útszélre, mennyit szedtek fel az éneklő madarak és mennyi esett termő talajba s utóbbi hányszoros magvakat termett? Azt azonban bizvást megállapíthatjuk, hogy a „Keresztény Magvető” erkölcsépítő, szeretethirdető, közművelődést fejlesztő, erkölcsi értékeket termelő munkájával lényegesen közremunkált abban, hogy hitünk általánosan ismertté, egyházunk minden vonatkozásban elismertté s munkálkodásunk közbecsültté válhatott. S